

Som dels qui diuen..

La concordança gramatical —de nombre, de gènere, de persona—, que sembla que s'hauria de resoldre fàcilment només tenint en compte la lògica, presenta en realitat nombrosos casos dubtosos o, si més no, que són objecte de freqüents vacil·lacions, que neixen de la complexitat o de l'ambivalència dels conceptes que es formulen en una frase.

Els verbs de les oracions subordinades relatives ofereixen alguns d'aquests casos de vacil·lació en la concordança de persona. En les relatives adjectives amb un pronom personal com a antecedent, el verb concorda sempre amb aquest antecedent: «Jo, que l'esperava cada dia...» «Nosaltres, que sempre havíem dit que sí...» «Vosaltres, que tant ho havíeu desitjat...» No sembla que aquest ús conegui cap vacil·lació. Però en les relatives substantives que depenen d'una oració atribuïtiva, existeix una evident vacil·lació entre la concordança —de persona— del verb amb el subjecte de la principal i la concordança amb el terme relatiu. Dit amb exemples concrets, es vacil·la entre «Jo sóc el qui vaig dir que sí», en què el verb de la subordinada, «vaig dir», concorda amb el subjecte de la principal, «jo», i «Jo sóc el qui va dir que sí», en què aquest verb, «va dir», concorda amb el terme relatiu, «el qui», de tercera persona. Naturalment, aquest cas només es planteja quan el subjecte de la principal és de primera o de segona persona.

No sabem veure que la normativa hagi previst aquest cas. En la llengua parlada són usuals totes dues solucions i en la llengua literària trobem també exemples de totes dues. Ausiàs March —que parlava tant d'ell

mateix— ens en dona diversos exemples, començant pel famosíssim vers «Jo só aquest que em dic Ausiàs March» (114, 88), poc il·lustratiu, tanmateix, a causa de la combinació relativa «aquest que», que sembla exigir un verb en primera persona: Hi trobem, però, exemples amb la combinació «aquell qui», amb el verb en primera persona, «Jo sóc aquell qui» (...) «vaig sobre neu» (68, 9) i en tercera persona, «Jo só aquell servent qui no despita» (73, 41), «Jo só aquell qui en lleig ofici es cria» (117, 77). També en un autor modern, i d'una escriptura tan rigorosa com Carles Riba, trobem exemples de concordança amb el subjecte de la principal (primera o segona persona) i amb el terme relatiu (tercera persona), i justament en frases molt semblants: «Nosaltres som dels que creiem la gallina anterior als ous» («Una generació sense novel·la», dins «Llengua i literatura», pàg. 45), «Som dels que creuen que podem perdre» («Entre dos dilettantismes», dins Op. cit., pàg. 35). En un exemple semblant de Rovira i Virgili trobem la concordança en tercera persona: «Però nosaltres no som dels qui volen que tothom sigui com ells» («Teatre de la ciutat», pàg. 79). Observem, però, que en aquest exemple, l'oració atribuïtiva, éssent negativa, exigeix la concordança en tercera persona.

En conclusió, cal considerar admissibles totes dues solucions. La concordança en tercera persona sembla més lògica però la concordança amb el subjecte és sens dubte més expressiva i hom la pot lícitament preferir d'acord amb l'estil del text.